

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za pol leta „3.—“ „4.50“
za četrt leta „1.50“ „2.25“
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.
Na naročbe brez priložene naročilne se upravnistvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 28. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglaš in oznanila se računa po 8 nov. vrstica v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računa po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inzerate prejema upravnistvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so pronte poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinost je moč.“

Vabilo na naročbo.

S 1. julijem začelo je II. poluleto XIV. tečaja našega lista. Vabimo zato naše gg. naročnike, da svojo naročbo o pravem času obnove, da ne nastanejo neredi v pošiljanju lista.

Opozorjamo ob enem gg. naročnike, kateri svojega dolga doslej niso še poravnali, da svojo dolžnost čim prej storé.

Cena listu je:

za vse leto „ „ gl. 6.—
za pol leta „ „ gl. 3.—
za četrt leta „ „ gl. 1.50

V drugem poluletu bomo nastojali, da list čim bolj popolnimo ter ga storimo zanimivejšega in priljubljenejšega našemu občinstvu. Prinašali bomo dobrih člankov, gospodarskih in polit. razprav, natančna tržna in borzna poročila; imamo tudi pripravljenih raznovrstnih izbornih podlistkov. Doba v prih. poluletu bode tim zanimivejša, kajti vršile se bodo v njej deželne volitve v Trstu, o katerih bomo natančno poročali. Vabimo tedaj slov. rodoljube, da naš list tudi gmotno podpirajo in širijo. Stare naročnike prosimo, da nam še dalje ostanejo zvesti ter poravnajo, ako imajo še kak dolg pri upravnistvu; nove pa, da naročivši se zajedno tudi plačajo.

Upravnistvo „Edinosti“.

Z odločnostjo!

III.

V II. članku sem omenil, naj bi se zahtevalo na prihodnjem taboru odstranjenje ital. razredov v okolici, ter naj bi bile v okolici sploh slovenske šole, slovenski razredi, na katerih bi se poučevala italijanščina kot zapovedan učni predmet. Stvar ta pa ni menda dovolj jasna. Ako govorimo o ital. jeziku kot zapovedanem učnem predmetu, pomisliti moramo, da smo v okolici, v rokah vsemogočega magistrata! Naj bi n. pr. tudi obveljalo, da se odpravijo ital. razredi v okolici in da ostanejo le slovenski, na katerih bi se učila italijanščina kot obligaten učni pred-

met ne bilo bi to za nas povsem odločilno! Magistrat bi potem uže poskrbel, da bi se italijanščina „več nego obligatno“ učila pričenši s poučevanjem morda celo v I. razredu! Dosedaj se poučuje nekod po okolici italijanščina menda uže več nego obligaten predmet! Uči se jo z nekako navdušenostjo, katera je lastna nekaterim učiteljem okolice, ki celo sami podpisujejo in napravljajo prošnje za ital. razrede! Tem ljudem so magistrat „nebesa“ in njega ravnatelj Gandusio „svetovno veličanstvo“ V okolici je celo mogoče, da se katera učiteljska oseba navdahne nam nasprotnega mišljenja — čeprav je ista bila pred leti ko je sem prišla — popolnoma narodnega duha! Mogoče je celo, da enaka oseba, ko se oženi, s se svojo zakonsko polovico slovenskega rodu in s svojo obitelji govori italijanski!

Vse to je mogoče v okolici iz strahu pred magistratom in potem ni čuda, ako vidimo čestokrat, da postanejo otroci naših „narodnih učiteljev“ prvi slovenski renegati! Ali pustimo za sedaj ta premišljevanja in vrtno se k slovenskim razredom okolice in k italijanskemu jeziku kot obligatemu učnemu predmetu. Mnogokrat se je poudarjalo na naši strani, da nam je italijanščina potrebna ter da nikakor ne škoduje, da se okoličanski otroci italijanščini uče. Učenju ital. jezika naj bi se pa postavile prave meje; še le v III. razredu naj bi se jelo učiti italijanščino in ne kakor dosedaj v II. ali pa še celo v I. razredu!

Od narodne strani se zahteva, da bi bili prvi 3 razredi popolnoma slovenski, in ital. jezik naj bi se začel poučevati še le v IV. razredu, kar bi bilo povsem pravilno. Na nekaterih okoličanskih šolah, koder so le dvorazrednice, izostala bi po tem takem celoma italijanščina. — Stanje okoličanskih šol mora se na vsak način spremeniti: to naj bi se odločno na prihodnjem „taboru“ zahtevalo.

Dosedaj nas je smatral magistrat isti-

nito za sužnje in enako nas tudi nazival. Posebno pa magistratni vodja Gandusio kateri, sam v Trstu tujec, rad govori o „lingua ščiana“! Magistrat ni hotel dosedaj sprejemati slovenskih ulog, še manj pa je reševati slovenski! V okolici so dosedaj menda samo naša pevška društva „Hajdrih“ in „Adrija“, koje magistratu slovenske vloge pošiljajo. Naj bi se zbudili i drugi naši okoličani, ter se posluževali pravice priznanih jim po samem Nj. Vel. cesarju. Pri vladi, sodnji in policiji v Trstu vživa naš jezik dane mu pravice, priznava se ga tukajšnjim deželnim jezikom, čemu bi se ga toraj ne hotelo priznati na magistratu kot takega? Odločno treba stopiti na noge! Magistratnim ital. odlokom posiljanim v okolico naj bi se od naše strani pridelo: „Ne vzprejmo se!“ Potem bode magistrat primoran uradovati slov.! O tem pa ni zadosti, da le pišemo odločno naj bi se to tudi učinilo; odločno moramo pričeti delovanje. Toraj na taboru naj bi se o tem govorilo in to odločno se zahtevalo. —

Ko bodo naši lahonski kričaji videli na tisoče tržaško-okoličanskih Slovencev, zbranih na taboru, tedaj bodo jeli res o tej stvari resno premišljevat čes: „Ti ščavi so pa res trdi!“ Naše je gaslo: Spoštovati vse narode in tudi naše sodeželane Italijane, a pri tem ne smemo pustiti, da nas drugi „z nogami teptajo“, zahtevati moramo zvesto in naše delovanje prineslo bode gotovo izdatnih uspehov! Toraj: Tabora hočemo! to je sedaj naša želja in ideja. Pol. društvo „Edinost“ čaka sveta težavna naloga; mnogo zmag ima uže zapisanih na svoji zastavi, a najslavnejša zmaga bi bila „tabor v tržaški okolici“! Tisoče ljudi bode jednoglasno zahtevalo — kar mu je od Boga dano — svete, starodavno domovinske pravice in na te tisoče, na to ljudsko božje besede, ne mogel bi se činiti gluhim niti magistrat tržaški.

Na taboru naj bi se govorilo, in politično društvo „Edinost“, naj bi si pri-

zadevalo spraviti okolico pod jedno in isto politično oblast; uže to mnogo škoduje okoličanom, da ne spadajo vsi pod jedno pol. oblastvo! Glejmo n. pr. Greto in Barkovlje. Polovica Grete spada pod rojansko in polovica pa pod barkovljansko župnijo, vsa Greta pa spada pod c. kr. policijsko vodstvo, med tem ko spada vse barkovljansko pod tržaški magistrat. To je pač prava zmešnjava. Ako hoče n. pr. katero društvo napraviti kako veselico v gostilni „Pri Ferlugi“, mora o tem javiti policiji; če se hoče pa enaka veselica prirediti v Barkovljah, javiti je treba magistratu. To je za nas okoličane velika sitnost; pokazalo se je to i pri nameravanej veselici pevskega društva „Adrija“ v Barkovljah v dvorani „Excelsior“. Od magistrata stavilo so se je vse nezasišane, rekli bi „preneumne“ zapreke; ako se je vršila potem ona veselica na Greti, mesto doli v Barkovljah, ravnilo se je od strani ces. kr. policije proti društvu „Adrija“ postavno, ni se namreč stavilo društvu nikakih zaprek. Vredno je tudi omeniti, da se je na tej veselici vladni zastopnik o „Adriji“ jako pohvalno izrazil, posebno radi patrijotičnega mišljenja društva. Čestital je predsedniku ter rekel, da bode javil na višjem mestu o svoji zadovoljnosti. Iz tega je menda dovolj razvidno, da bi bila vsa okolica v tem edina, da bi spadala pod c. kr. pol. ravnateljstvo — mesto pod magistrat. Ako bi trebalo i koristilo, dokazalo bi se to gotovo s prošnjo i podpisi — vsaj Barkovljani bi bili prvi zato. Reč ta naj ne zaspi; o tem so se uže pred časom izrazili nekateri možaki in želja vseh pravih Barkovljanov je, da spadamo pod c. kr. policijo, mesto pod magistrat. Na policiji šmemo se v vseh obzirih našega jezika posluževati, ravna se tam jednopravno z nami kakor z družimi narodnostmi. Kako je pa na magistratu, znano je vsem! Toraj okoličani in posebno Barkovljani! primimo se i tega „z odločnostjo“, da ne bomo vsaj v vseh

PODLISTEK.

Slavnostni govor

gosp. c. kr. gimnazijskega ravnatelja Fr. Wiethalerja ob odkritju Vodnikovega spomenika v Ljubljani dne 30. junija 1889.

Ilirja vstan!
Vstaja izdih:
Kdo kliče na dan?
Vodnik.

IV.

Prebujena iz dolgotrajnega omotičnega spanja se je jela „Ilirija“ začetkom sedanjega veka živahno gibati in vestno izvrševati zgodovinsko svojo nalogo. Kratka doba dobrega pol stoletja jo je tako ojačila, da dandanes zmagovito kljubuje „usode sovražne besnečim viharjem“. Toda kdo jo je vzbudil? Mar Napoleon? Ne! Korziški orjak je sicer na dan poklical politično Ilirijo, a ta se je kmalu razsula v prah in razvaline kakor večina njegovih del. Pred mojim duhom pa se prostira druga Ilirija: nje ne utešnjujejo ozke meje strmih gor in globokih vod v politično celoto, pač pa združuje njene po raznih pokrajinah razkropljene sinove v duševno jedinstvo vez neomah-

ljive zvestobe do skupnega vladarja, vez goreče ljubezni do skupnega jezika in napredka. To je ona duševna Ilirija, iz katere „en zarod poganja — preroben, ves nov“. Nje učenjaki slujejo po vsem izobraženem svetu, njene umetnike kličejo inozemski mogotci na svoje dvore, nje govorniki povzdigujejo krepko svoj glas v zborih, ki odločujejo usodo narodov, njen toliko vekov zanemarjeni in zaničevani jezik spoštuje se v šolah in uradih, njeno slovstvo razcvita se tako krasno, da presajajo njegove cvetke tuji, mogočnejši narodi na bujne svoje gredice. Te Ilirije ni izvojevalo nobenega samosilnika krvavo orožje; ustvaril jo je miroljuben mož „z uma svetlim mečem“, mož, kateremu na čast se je danes Ljubljana odela s praznično obleko, mož, čegar spomin proslaviti je danes Slovenija semkaj poslala cvet svojih hčera in sinov. Ustvaril je ni nihče drugi, nego oni koprivniški gospod, kranjski Orfej — Tirtež, slovenski Prometej, skratka: naš rojak slovečega imena — Valentin Vodnik. To svojo stvaritev je i sam preslavljal veličastno, toda usodno: zlobni zavistniki so ga očrnilo avstrijski vladi, ki ga je dejala kmalu po osvojitvi

ugrabljenih dežel v prezgodnji pokoj, prisodivša mu bornih dvesto goldinarjev letne pokojnine! Opevana „Ilirja oživljena“ mu je na glavo posadila trnjeve venec narodnega mučeništva, dejanski oživljena Ilirija podaje mu danes lovorov venec zmage in slave, in če gleda sedaj z rajske višav na nas, razjasniti se mu mora lice veselja in zadovoljnosti, videčemu, kako časti slovenski narod — svojega očeta, — svojega vodnika.

Ne hčere, ne sina
Po meni ne bô,
Dovôl j: spomina:
Me pesmi pojô.
Vodnik.

V.

S temi besedami si prorokuje naš slavljencec nesmrtnost. Kdor je tako požrtvevalno in uspešno gojil razne stroke človeške vednosti, da je rodu svojemu izkrčil pot do duševnega razvoja, temu v istini ne treba velikolepnega spomenika, ki naj bi pozabe otel ime njegovo: zapisano je z zlatimi črkami v knjigi svetovne zgodovine, zapisano z neizbrisnimi pismeni v srea hvaležnim rojakom. Uverjen o resničnosti reka, da ljudstvo duševnih veli-

kanov svojih vredno ni, ako jih ne umeje čislati, štel si je vendar slovenski narod v sveto dolžnost, postaviti vidno znamenje hvaležne udanosti prezaslужnemu domorodcu, ki je do zadnjega izdihljeja zanj delal, naposled celo trpel in stradal. O stoletnici Vodnikovega rojstva, praznovani l. 1858. z nenavadnim sijajem v Šiški in Ljubljani, izproži dr. L. Toman misel, naj se zgradi Vodniku dostojen spomenik v središču slovenskem. Leto pozneje izdado domači pisatelji nemški in slovenski posebno knjigo: „Vodnikov spomenik“ — „Vodnik-Album“, odmenivši nje čisti dohodek uresničenju Tomanove ideje. Odsihdub so jeli v isti namen prispevati domoljubi iz raznih krajev slovenskih. S pomočjo slavnih zborov dežele kranjske in mesta ljubljanskega se je slednjič nabrala potrebna vsota in danes smo prihiteli od blizu in daleč, da slovesno odkrijemo spomenik, primeren ne toliko slavljencevim zaslugam, kolikor skromnim našim močem. Posvečena Vodniku sedemdeset let po njegovi smrti proslavlja ta umetnina zajedno slovensko ime; saj je delo slovenskega uma in večinoma tudi slovenske dlani, postavljeno od vesoljnega

obirih popolnoma sužnji tržiščemu magistratu ne bomo pač vedno le „kruha“ za „kamenje“ vračali.

Toraj: Tabor v tržiščki okolici v prih. jeseni, bodi naša misel, naša želja! Poprimimo se krepko te ideje poprimimo se dela „z odločnostjo!“ „X.“

Potreba slov. otroškega vrta na Greti.

II.

(Konec.)

Žalostne so res razmere v okolici; od laškega šolstva proti našemu narodu gotov pogin. Jako se je laščina uže razširila po naših pokrajinah in z njo množi se tem bolj demoralizacija in nenravnost. Lahoni so svoj upljiv razširili uže na več okrajev dolnje okolice, koje lahko imenujemo skoraj zgubljene za slovenstvo.

Tudi v IV. okraju vgnjezdili so se močno. Najprej so osnovali laške šole v Rojanu in Barkovljah in sedaj, da sčasoma poitalijančijo še preostala dva slov. razreda v Rojanu, jeli so slovenski tukajšnji živelj spodbopavati uže pri korenini. Osnovani so laški otroški vrt na Greti, ki je prava morilnica narodnega čustva.

Da ta vrt kolikor možno udomačijo, oprijeli so se vsakovrstnih sredstev; za omenjeni vrt nabirajo ti neprenehoma vsakovrstnih darov v denarju, obleki, obuvalu in celo živežu. Ubožnim vse prav pride, čeprav se jih v zameno duševno umori. In s to dobrovoljnostjo (?) se jim je posrečilo privabiti v ta vrt mnogo otročičev. Slovenske matere so se dale preslepiti in poverile so jim lastno deco v varstvo in moritev — a teh otrok število je naraslo uže, nad sto!

Sto nežnih slovenskih otrok zahaja tedaj v to zabavišče, da se svojemu narodu odtujijo in priuče renegatstvu; iz sto morebitnih zaslob in udanih sinov vzredi se majki Slavi sto odpadnikov in sovražnikov!

Mi dobro vemo, da uprav na tak način so se potujčile nekdanje slovenske pokrajine po Koroškem in Štajerskem. Položaj naš je ozbiljen. Ničesar nam ne pomaga, ako si volimo v okolici vse slovenske deželne poslance kajti njuno število je prepičelo — samo 6 jih je — da bi se moglo povoljno upirati velikanskej večini. Strankarska strast in oslepelost Lahonov je slovito znana; z njimi ni mogoč nikak kompromis. Pri tem jim so šolske zadeve predane na milost in nemilost tako, da se ravnopravnosti od njih nikakor ni nadejati. Pri ugodnej spremembi vladinega sistema na Primorskem morda se dovoli

naroda slovenskega, ki obhaja danes idealen praznik, kakeršnih je še malo učakal. Od opravičenega ponosa se smejo v tem trenutku širiti prsi imenoma častitim sorodnikom Vodnikom. Od veselja in radosti mora poskakovati srce Vam, dragi Šinšenčanje, zročim, kako se klanja vse Slovenstvo dičnemu vašincu, čegar slava je razglasila ime pohlevne šišenske vasi stomilijonemu narodu slovanskemu. Izkazujte se mu za to čast vedno hvaležne, posnemajoč ga v čistem rodoljubju! In kaj naj porečem tebi učeča se mladina! Glej ne slučajno, ampak s premišljenim namenom odkazal se je pomniku prostor tu pred poslopjem modric, v katerem je učil Vodnik dolgo vrsto let, v katero zvečine hodiš tudi ti, zajemat modrosti. Pogled na ta kip vzbujaj tebi one plemenite čednosti, ki so v tako obili meri krasile pevca „Ilirije oživljene!“ Od njega se uči dejanske ljubezni do rodu in vladarja, od njega neutrudne vstrajnosti, od njega nepogljive značajnosti! „Fortuna non mutat genus“ (usoda ne izpremeni značaja), vzklilnil je v svoji nesreči ter temu načelu ostal zvest do svoje smrti. To zlato geslo vodi tudi tebe, da vračajoč najblaž-

celo slov. ljudska šola v mestu ali da bi se naše šolsko stanje zboljšalo — tega ne upamo; največ smo vdobili, ako dosežemo, da se obvaruje status quo ante. Ostaja nam tedaj ne drugega nego, da si sami pomagamo, da na svoje troške ustanovimo na Greti slovenski otroški vrt ter s tem tekmujeemo z Italijani vedeč se po starej prislovi: klin s klinom.

Je li pa mogoče, da bi si ubožen okraj kakoršen je naš, mogel sam vzdrževati enako zabavišče? Pred vsem so prebivalci IV. okraja skoraj brez izjeme ubožnega, delalskega stanu; le malo jih je, da bi se gmotno od drugih razločevali. Osnovanje enacega vrta pa tirja do 1000 gl. vsakoletnih stroškov, kojih sami bi gotovo ne mogli nositi.

Obrachamo se tedaj do ostalih slovenskih rodoljubov, da nam pritečejo na pomoč. Kolikor nam bodo dopuščale slabe naše razmere in pogrešana zavednost, storili bodemo dobre volje in z veseljem v nadeji, da koristimo velevažnej zadevi. Posebno se pa obrachamo do slavnega vodstva družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani proseč je, naj bi vse mogoče storilo, da se čim prej osnuje slovenski otroški vrt na Greti nasproti obstoječemu laškemu.

Železo treba je toľči dokler je še razbeljeno; ako se mej nas italijanizem preveč zakoti, težko nam ga bode iztrebiti a tem lažje nam bode to sedaj, ko so isti Lahoni svoje morilno delovanje jedva začeli.

Ideja ustanoviti slovenski otroški vrt v IV. okraju razpravljala se je zadnjič na občnem zboru naše podružnice sv. Cirila in Metoda. Skupna misel in želja je bila, da se ustanovitev enacega vrta čim prej obistini in vsi, celo najrevnejši, izrazili so se po svoji moči doprinesiti zneske v ta namen. Zanimanje za prekorišteno društvo bilo bi v tem in drugih okrajih splošno, in dober del skupnih stroškov nosilo bi tukajšnje ljudstvo samo.

Zategadelj uvažujoč občno zanimanje za enak vrt, živo potrebo, da se poitalijančevanje zapreči in potrebo, da se omika tem bolj širi in napreduje slovenska ideja; dalje uvažujoč preveliko nevarnost, ki preti slovenskemu življu od strani Lahonov, — moralo bi si slavno glavno vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda to zadevo na srce vzeti ter osnovati tu slovenski otroški vrt uže začetkom prihodnjega šolskega leta.

Pri temu bi sodelovala vsa tukajšnja društva, katera naj bi prirejala več veselje v letu v dobrodelen namen — osnovati in vzdrževati slov. šolske vrtove. Mnogo

jemu učitelju trud in trpljenje pomoreš mili domovini do jasne prihodnosti! Vas, častiti učiteljski tovariši, mi pač ni treba še bodriti, da se vzgledujete po Vodniku. Že se zaznava zarja splošnje narodne omike in zavednosti, kar mi je neovržen dokaz, da ste skrbno pobirali stopinje za uzornim narodnim buditeljem. Nadaljujte pričeto delo v Vodnikovem duhu in kmalu se bode popolnem zdnilo!

Ti pa, premili narod slovenski, ki si se v tako ogromnem številu zbral, da povelicaš s svojo navzočnostjo pomen današnje slavnosti, prisezi, pri manih pokojnikovih te rotim, prisezi o tej slovesni priliki, da hočeš kakor doslej tudi v bodočnosti vsegdar zvesto izvrševati duševno oporoko njegovo ter mu s tem zgraditi lepši in trajnejši spomenik, nego je ta od bron in marmorja, ki ga sedaj odkrijmo! Padi torej zavesa, odgrni Ljubljani, odgrni Sloveniji umetni posnetek častitljivega obraza Vodnikovega, pokaži slovanstvu, pokaži vesoljnemu svetu, kako zahvaljuje slovenski narod največjega dobrotnika svojega, kateremu bodi na vekov veke čast in slava!

zanimanja bi se vzbudilo tudi mej domačimi društvi in marisikedar bi se napravljale domače veselice in zabave čijih čisti dobiček bi pripadal temu velekoristnemu podjetju. Probudila bi se s tem tudi zavednost v naših okoličinah, ki se še vedno premalo zanimajo za narodne pravične težnje.

Gotovo bi v ta prekorišten namen sodelovala tudi naša čestita duhovščina po okolici in mestu, koja gotovo žalnim srcem gleda vedno še širečo demoralizacijo, nenravnost in brezverstvo, ki je donajajo v dežel lahonske šole in njih upljiv sploh.

Zadnji je čas, da se zganemo ter pridobimo še ono malo terena, ki je dosedaj bilo naše, kateremu pa preti nevarnost. Pomagajmo si sami dokler slavnata vlada ne uvidi žalostnih razmer v kojih ječimo ter nam postane nekoliko bolj naklonjena. Skrb naša mora biti, da pobijemo poitalijančevanje v kalu, da sovražniku dokažemo na podlagi števil, da smo mi v večini ter smelo tirjamo svoje pravo.

Vsak otrok, ki je enkrat obiskoval italijanski vrt, prištet je Lahom in na podlagi teh zvitihih spletk kmalu pride čas ko nam magistrat še ono malo slovenščine iz šol iztrebi. Upirajmo se tedaj dokler je še čas!

Vodstvu naše podružnice pa živo priporočamo, da napravi v tem smislu utemeljeno prošnjo na glavno vodstvo v Ljubljani, koje bode našim srčnim željam in opravičenim zahtevam gotovo bilo naklonjeno ter prej kot mogoče osnovalo — slovenski otroški vrt na Greti.

Levin.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Delegacije so izvršile svoje posle. Tri tedne je trajalo zborovanje, ki se je vršilo gladko in naglo, brez ovir in dolgih debat. Avstrijske debate glavno delo je bilo le v odsekih in odborih. Samo dvakrat se je unela živjša razprava in sicer, ko je prišlo v avstrijski delegaciji na dnevni red vprašanje o kompetenci delegaciji v stvarih tikajočih se bosensko-hercegovaške deželne uprave in pa v ogerški delegaciji na dnevni red vprašanje o kompetenci delegaciji, ko je opozicija zahtevala naj se vojska nadalje imenuje „cesarska in kraljeva“ ne pa samo „cesarska kraljeva“. Postopanje madjarske delegacije nam kaže, da si ti prizadevajo zanesti dualizem tudi v one zadeve, ki so nerazdružljive in strogo vzajemne obem državnim polovicam. Vsakega prijatelja državnemu edinstvu, moralo je to prizadevanje neprijetno dirniti, kar nam priča, da Madjari čim dalje več zahtevajo, ker se čutijo vsak dan močnejše.

Volitve v deželne zборе niso še povsod izvršene in uže dobivamo vesti ob odpretku deželnih zborov. Dalmatinski deželni zbor, ki šteje ogromno večino hrvatskih, nekoliko srbskih in par italijanskih poslancev snide se 20. t. m. Tudi drugi deželni zbori snidejo se skoro.

Zmaga Mladočehov daje klerikalcem in konservativcem povod k raznim studijam. Sedaj ko so tem „groznim“ radikalcem povedali svoje mnenje ter natanko opisali vse slabe (?) posledice, katere bode imela ta zmaga za češki narod, sedaj so začeli presojsati sami sebe ter so se prepričali, da tudi pri njih ni vse tako lepo v redu, kakor bi moralo biti. „Vaterland“ je prinesel te dni članek, v katerem je kratko narisano načrt, nadaljnega delovanja. Klerikalni list pozivlje svojo stranko, naj se čvrsto organizuje ter naj se uže sedaj pripravlja na delo. Posebno pozornost naj obrača na socijalno-gospodarsvena vprašanja, ki so danes povsod na dnevnem redu. Prizadevati si mora, da pridobi kmete na svojo stran, katerim mora s svojim delovanjem dokazati, da resno dela

na to, da jim kar najbolj mogoče olajša stan. Tudi delavee morajo konservativci pridobiti na svojo stran in priboriti kar jim gre. Pred vsem mora je rešiti iz rok velikih kapitalistov, ki sedaj ravnaajo z njimi prav po svoji volji. H koncu opominja svoje pristaše, da morajo ohraniti (konservirati), kar je dobrega, a da morajo tudi pred vsem delati. Samo ako bodo delali, nadejati se smejo, da vzamejo radikalcem in liberalcem moč ter je puste daleč za sabo.

Madjarski izletniki, namenjeni v Paris so se bili vstavili v Turinu, kjer je bil velik banket, katerega se je udeležil tudi Košut, vodja madjarske vstaje 1848. l. Ta mož, ki živi sedaj v radovoljnem prognanstvu je takorekoč malik madjarskega naroda. Kar on reče je vsakemu Madjaru sveto in noben list si ne upa kritikovati njegovih izjav. Tudi na banketu je govoril sivolasi Košut ter ostro obsojal Tiszo in njegovo vladu, češ, da je prodala madjarsko domovino in pokopala madjarsko svobodo. Vsi listi madjarski so prinesli to izjavo. A Tisza se mirno smeje tem kletvam Košutovim, prepričan, da se stavec moti, ker se baš pod njegovo vladu Madjarstvo v vsakem obziru širi in utrja. Izletniki so ga vprašali, ali se kani povrniti v domovino. Košut je odgovoril, da se ne vrne, dokler ne bode popolnem neodvisna. Mož ima prav, naj ostane na tujem tako ostane svojim rojakom vedno idejal, h kateremu bodo pobožno obračali svoje poglede. Da bi bil pa ostal doma, izgubil bi bil skoro vso popularnost, kakor jo je izgubil Deak, kateri je pač mnogo več storil za neodvisnost Madjarov nego Košut sam. To radovoljno prognanstvo je Košutu najbolj pripomoglo, k njegovej vedno „mladi“ slavi in popularnosti.

Vnanje dežele.

Srbska vlada je objavila v službenem listu naredbe proti roparjem. O tej priliki je temeljito ovrgla lažnjive vesti, katere so trosili nemški in drugi listi v svet. Ako bi kdo verjel tem listom mislil bi, da v Srbiji divjajo cele vojske roparjev in tolovajev, dočim jih je v resnici samo 42 v celej deželi. Pač je tudi to število za malo Srbijo dovolj veliko, no vender se še z daleč ne približa poročilom nemških in madjarskih listov. Minister notranjih poslov g. Taušanović je zahteval naj mu vojni minister, da na razpolaganje vojske, da iztrebi te malopridneže. Vojni minister Gjurić se je temu s prva protivil, naposled je pa dovolil vojsko pa s tem pogojem, da bodo vojaki delali po navodih in poveljih vojnega ne pa notranjega ministertva. Minister Taušanović je sklenil na to, pomagati si samo z žandarji, no težko, da se mu posreči samo z njih pomočjo zatreti roparje.

Knez Koburg si prizadeva pregovoriti sultana ter ga omečiti, da ga sme obiskati v Carigradu. Sultan se še ni izjavil in težko, da bi uslišal Koburgovo željo. Ruski upliv je na turskem dvoru še vedno tako močen, da se sultan ne bo dal nikdar pregovoriti, da bi oficjelno vsprejel Koburga kot bolgarskega kneza, katerega ni še ne Rusija ne nobena druga velesila priznala zakonitim bolgarskim vladarjem. Vesti o oboroževanji bolgarske vojske so vse izmišljene.

Ruski veliki knez Peter je gost svojega bodočega tasta kneza Nikice. Poroka kneginje Milice z velikim knezom Petrom bode v kratkem za ta čas pripravljajo se velikanske slavnosti. Tudi druge hčere kneza Nikice, čaka še lepa bodočnost, jedno snubi nek veliki knez in najmlajša je pa namenjena ruskemu prestolonasledniku. To željo je car sam izrazil ter ni dvombe, da se izpolni. Ta tesna zveza ruske vladarske hiše z vladarji junaške Črne gore imela bode izvestno tudi na balkansko politiko velik upliv, ki se morda pokaže, predno se še kedo nadja.

Iz Albanije poročajo, da je tamniji governer ponudil bosanskim in hercegovskim izseljencem, vsakej rodbini po sto oralov zemlje, ako se hočejo naseliti. Izseljenci se dogovarjajo še z vlado ter brčkone sprejmejo ponudbo, vzlasti ker jim daje vlada tudi semena in potrebno poljsko orodje na razpolaganje.

Razcepljenost francoskih republikanskih strank je uže tolika, da skoro ni mogoče več misliti na združenje. Ministerstvo se ne bode več moglo dolgo vzdržati. Celo Ferry, sam vodja oportunistov je ostro napadel Constansa. Goblet vodja radikalcev je pa odpovedal za vselej ministerstvu svojo pomoč. Vladi očita, da je s svojim neokretnim postopanjem v pravdi proti Boulangeru njegov upliv še povečala, mesto, da bi ga bila uničila, kajti sedaj se zbirajo vsi nezadovoljneži, katere koli barve ali političnega prepričanja pod njegovo zastavo. Goblet ostro napada najvišje državno sodišče, ki je to pravdo popolnoma zavozilo. — Splošne volitve bodo za tri mesece. —

14. t. m. slavili so Francozi in z njimi vsi omikani narodi na svetu stoletnico zadetka velike francoske resolucije. 14. t. m. bilo je stolet, kar so Parižani z naskokom vzeli Bastillo t. j. ono strašno ječo, v katere so vsemogoči plemenitashi francoski zapirali vse one, ki so si upali vzdigniti svoj glas proti njim. To je bil začetek one velike revolucije, ki je uničila moč plemenitash in privilegovanih stanov, ki so vladali v deželi po svoji volji, ne brigajoč se za človeška prava, ne mareč za pravico. Francoski narod ni več mogel prenašati tega nasilstva, segnil je po orožju priboril si svobodo in povrnil francijo samo sebi. Narod, ki je stoletja stokal pod krivično in samovoljno plemenitaško vlado, vzjel je sedaj vlado v svoje roke in vodil sam usodo dežele. Uničil je vse privilegije, katere so kralji priznali raznim stanovom ter proglasil, da so vsi enaki, da vsi uživajo enake pravice in imajo enake dolžnosti! Ideje, ki so pred sto leti s tako elementarno silo prodrle na Francozkom na dan, te ideje ogrevajo še danes vse omikane narode, ki se bore za nje, ki so in ostanejo najdražje svetlinje človeštva. Svoboda, enakost in bratstvo, to je prepomenljivo geslo francoske revolucije. Ideje, katere je porodila ona velika doba ogrevajo nas še dan danes in bodo ogrevale še pozne rodove. Po pravici slave torej francozi 14. dan julija velik narodni praznik.

DOPISI.

V Rojanu dne 15. julija. Včeraj smo, kakor je v navadi vsako leto, obhajali slovesnost na čast cerkvenim patronom sv. Mohoru in Fortunatu. O 7. uri zjutraj bila je slovesna latinska maša, katero je bral pred. g. Legat in po maši jela se je pomikati iz cerkve procesija, katero je vodil imenovani gospod z asistenco dveh duhovnikov. V lepem redu vršila se je vsa slovesnost; pri maši in pri procesiji so krasno peli naši vrli pevci pod vodstvom gospoda Miheliča. Procesije se je vdeležilo nebrojne občinstva iz mesta in od drugod. Osobito je bilo lepo videti dolgo vrsto ženskih v krasni narodni noši. Za baldakinom ni tudi manjkalo našega ali prav za prav magistratnega „sottocapoville“ — v fraku in belih rokavicah.

Ves prostor po katerem se je sprovalal cerkveni sprevod bil je okrašen z drevesi, cveticami in zelenjem kakor tudi z neštevilnimi zastavami, mej katerimi je bilo tudi več narodnih. Pohvalno moramo omeniti tudi lepega slavoloka na cesti držeči na Opčine preko Skalesante, dela priprostega domačincea.

Po svršeni procesiji zbral se je pevske zbor v krčmi pri Pertot-u kjer je pri burnem ploskanju zapel nekatere sloven-

ske in laške komade. Da se naši pevci, kojim vrlino in pridnost res moramo nepristranski priznavati, ponašajo in skazujejo uprav z laškimi zbori — to se nam res čudno zdi osobito, ker so nekateri izmed njih istinito narodni. Lepota ne pozna sicer narodnosti; pri vsem tem pa nad vse moramo čislati domače. Osobito kader se nahajamo sredi mešanega občinstva, ki ni niti vse laško niti vse slovensko, pokazati nam je, da smo vsaj mi zavedni rodoljubi. Vsak nepristranek človek bode spoznaval, da imamo mi Slovani krasnih zborov in naprevov, ki v lepoti celo presegajo laško muziko — vendar do sedaj nismo še slišali, da bi se kak laški pevski zbor učil tudi slovenskim pesnim. To zdelo bi se mu „poniževalno“. Zakaj pač mi klečaplazimo pred Lahi ter se jim nekako ponujamo? S tem smo izrekli svoje mnenje ne da bi hoteli koga s tem žaliti in v prvi vrsti želeč korist naše narodne stvari. Pokažimo pač odločno kaj smo ter ne pohajajmo po ovinkih! Ali brez zamere.

Istotako so se zbrali cerkveni pevci v istej krčmi po blagoslovu ter pevali narodne pesni. — Popoladne napravil je izlet tudi „pevske zbor delalac. podp. društva“ v gostilno g. Bole-ta kjer je vrlo prepeval samo slovanske zборе do pozne noči. Sprejem in utis na občinstvo bil je veličasten in le pohvaliti moramo lepo misel narodnih vrlih pevcev, da so napravili ta izlet ter priredili uprav domačo veselico, katera je vsem v srce segala. Vse točke so se odobraval burnim ploskanjem mnogobrojnega občinstva.

Želeti bi bilo, da vrli pevski zbor priredi večkrat izlete v okolico ter da z njimi narodno zavest budi in goji hvalovredno vzajemnost mej mestnimi in okoličanskimi Slovenci. Kder je kaka slovesnost, naj bi po več krčmah nastopali naši pevski zbori ter tako storili molčati drugim pivcem iz mesta koji navadno kvasijo kake nesramne popevke. Slovanski gospodarji gostiln v okolici naj bi pevske zборе večkrat povabliali ter s tem vabili tudi mestijansko občinstvo. Zmerni Italijani bodo gotovo radi prihajali in odobrovali enako početje, okolica pa bode pokazala v pravem svitu svoje lice. Napravila bi se tako hvalovredna konkurenca, katera bi ne ostala brez koristi za narodno stvar!

Idejo to, katero je menda prvi izvel g. Bole minolo nedeljo, naj bi izvajali tudi drugi gostilničarji okolice. Saj povablja gostilničar „alla scarpa“ na Greti laški pevski zbor ter zbira s tem v svojo krčmo italijanske elemente; drugi morali bi mu delati konkurenco povablajoč slovanske pevske zборе. Včeraj imeli smo v Rojanu v dveh krajih enake zборе; — začetek je storjen: v i v a t s e q u e n s !

S Tolminskega, 12. julija. (Beseda ob dohodu novega c. k. skrajnega glavarja visokorodnega gosp. grofa Marenzija). Dosedanji naš okrajni glavar Schaffenhauer je uže odšel v Koper. Pri nas ni nihče potočil solze za njim, slovanskemu narodu v okraju koperskem pa ne častitamo na tej pridobitvi.

V narodnem oziru zamoremo reči o njem: Er hat uns gehaut als ob wir Schaffenhauer wären. Lah in Nemec bi dobila pri njem pravico v svojem jeziku, ne da bi to izrecno zahtevala, dasi ni nobene Nemca ali Laha v našem okraju; Slovenec pa bi bil moral izrecno zahtevati slovenski dopis — in še ne vem, če bi se mu bilo vstreglo. Ni se briga za to, da ubogo ljudstvo ne umeje takih dopisov, ki so po navadi še slabo spackani ter še jezika večim delajo preglavice; ni se briga, da je imelo ubogo ljudstvo z njegovim nemškutarstvom silno mnogo neprilik in sitnostij, predno je doznalo, kaj hoče do njega točni sluga onega gospoda, ki je moral te dni iz Trsta — —. Imena naših slovenskih vasij so se grdo spackala; ni se briga, da bi pisal imena takó, kakoršna

vlada je uradno sprejela pod bivšim okrajnim glavarjem baronom Winklerjem.

Tudi v vseh ostalih rečeh si ni pridobil nobene zasluge: bil je uradnik barona Pretisa — to je vse. Prejénja dva glavarja sta si pridobila trajen spomin v okraju našem s svojo nepristranostjo in gorečnostjo za napredek v vsakem obziru. Pod njim je mnogokaj zaspalo. Zato je pa imel prilžnosti spoznati, kako so se uplivni in zavedni faktorji veselili, da gre iz okraja. In to ni laskavo. Slovanskemu narodu ni bil nikoli naklonjen in prijazen, dasi do bro govori slovenski in je mnogo let živel med Slovenci. Očitno pa ni česar mogel storiti proti narodnosti naši — ker tu pač ni niti jednega drugonarodnika. Tak je bil do zadnje pike tudi prejénji komisar, renegat Lasciac (Laščak). Ko je pa prišel v Lošinj, hitro se je bil pridružil lahonski stranki, hodil je z njo povsod do zadnjega koraka, pekel z Lahoni na pepelnico sredo ovna na prostem v veliko pohujšanje naroda, a v volitvenih bojih se je vedel silno nepriljeljski proti Slovanom. Mnogo takih reči na drobno popisuje „Naša Sloga“. — Bojimo se, da bi ne bilo tako tudi z njegovim bivšim šefom — potem res obžalujem slovanski narod v okraju Koperskem Zato. Rodoljubi — pozor!

Novodošlega c. kr. okrajnega glavarja, visokorodnega g. grofa pa prosimo, naj bi v svojih delih posnemal raje vrlo prednika dosedanjemu glavarju — Winklerja in Schemerla, potem mu bode naša hvaležnost zagotovljena. Narod naš potrebuje takih višjih uradnikov, ki spoštujejo naš jezik in našo narodnost. Slišali smo mnogo lepega o novodošem gospodu okr. glavarju, zato mu kličemo: Dobro došli! visokorodni g. grof. Bodite nam pozdravljeni na s l e v e n s k i h t l e h in mislite, da se Slovenec zaveda čl. 19. osnovnega državnega zakona. Upamo in se nadajamo! ???

Domače vesti.

Na otroškem vrtu in I. razredu slov. ljudske šole pri sv. Jakobu se bodo vršili izpiti dne 27. t. m. — Ob 7½ uri predp. bode sv. maša, pri kateri pojejo učenci; ob 8 uri pričnejo izpiti. Od glavnega vodstva družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani bode navzoč pri skušnjah g. Ivan Hribar. Slov. roditelji se vabijo k obilnej vdeležitvi.

Za izlet v Divačo dne 4. avgusta delajo se v Ljubljani in v Trstu velike priprave. Določen je uže program veselice. Predpoludne si ogledajo izletniki Divaško jamo, ki je ena najkrasnejših na vsem Krasu in ki bode krasno razsvitljena. Gorelo bode v njej 1500 sveč in prižigali se bodo na mnogih krajih magnezijevi plameni. Popoludne bode ljudska veselica na vrtu g. Obrsnela. Sokolaši bodo telovadili, nastopali bodo pevski zbori, svirala bo godba in vršile se otroške igre. Iz naše okolice pojdeti tudi perški društvi „Adrija“ iz Barkovelj in „Hajdrih“ iz Proseka. Mi slavno občinstvo opozarjamo na ta izlet, da se ga udeleži kolikor mogoče mnogobrojno.

Družbi sv. Cirila in Metoda podarili so slovenski delalci v tovarni gasa dve lepi sliki Njih Veličanstev za I. razred zasebne slovenske šole te družbe.

Nabirali so denar za te slike gg. Ivan Krapeš, Ivan Čuk, Matija Samec. Živeli vrli darovalci, kateri stem dajo lep izgled drugim bolj premožnim slovenskim stanov.

Za družbo sv. Cirila in Metoda nabrali so pevci „del. podp. društva“ zbrani dne 14. t. m. v gostilni g. Boleta v Rojanu gold. 3-13.

O nasledniku barona de Pretisa se ne ve še ničesa pozitivnega. Razni časopisi vsak po svoje razpravljajo in stikajo vsak dan družega namestnika. Vedno bolj se pa širi misel, da mesto primorskega

dež. namestnika zasede sedanji podpredsednik vitez Rinaldini o kojem ve dunajski dopisnik „Cittadina“ mnogo povedati glede njegove uradniške sposobnosti in pravičnem postopanju z italijanskem življem, čigar jezik on, po reku dopisnika, rad govori in ga visoko čisla.

Slovenski napis v ulici Ghega bode v oči Mattinovega člankarja, kateri tirja njegove odstranitve. Slovenski gospodarji, katerih štejeemo v Trstu obilo, morali bi onega rodoljuba posnemati in postavljati povsod nad svojimi prodajalnici napis v slovenskem jeziku, da bi se tržaški Lahončiči nekoliko privadili slovenskemu jeziku.

Laška zagrizenost na pošti v Pazinu. Razmere Pazinskega mesta katerega uprava je popolnoma v naših rokah, pojasnjuje nam tudi nastopni dogodek. Nedavno prinese nek Slovenec, katerega bi lahončki po zadnjih volitvah v deželni zbor najrajši v žlici vode vtopili, nakaznico na pošto, hoteč jo izročiti uradu. Uradnik, ki je baš opravljal službo, nek mlečozobni a jako zagrizen mladič zareži nanj: Ne sprejemem! In res se gospodič ni dal prepričati in ni hotel sprejeti nakaznice. Dotični gospod je moral čakati, da pride drug uradnik, ki je bil toli milostiv, da je storil svojo dolžnost! To je pač skrajna zagrizenost, da se poštni uradnik protivi sprejemati nakaznice od slovenske stranke. Je li Pazinska pošta primeren kraj za italijansko agitacijo? Mi energično protestujemo proti takemu nekvalifikovanemu postopanju ter se nadajamo da bode slavno c. kr. poštno ravnateljstvo storilo enkrat za vselej konec tem demonstracijam v svojem podrejenem uradu. Pripomniti moramo še, da na Pazinske pošte ni dobiti nobene slovanske tiskovine, ne poštnih nakaznic, ne vozniških listov, ni družega. Tudi poštni pečat nosi čisto italijanski napis „Pisino“. Kje je ravnopravnost, zakaj se našemu jeziku krati pravica in ne zamenja stari italijanski timbro z novim nosečim slovansko in italijansko ime. Slavno županstvo Pazinsko bi moralo protestovati proti temu in uverjeni smo, da bi slavno c. kr. poštno ravnateljstvo ugodilo opravičeni zahtevi!

Dekanski občinski tajnik. V laškem časopisu „Mattino“ od 15. t. m. nahajamo zopetni dopis iz Dekan, kojega je spisal znani Ivan Monfreda ondašnji občinski tajnik. Dopis je naperjen v prvej vrsti proti našemu listu, kojemu ta filozof noče odpustiti, da ni hotel objaviti njegovih poznejših samoobramb. Čeprav smo po čudni nepriliki objavili prvi dopis, ki je priporočal kandidacijo g. Franze, objavili smo koj v nastopnej številki, da je to bil zgolj uradniški pogrešek.

„Reci mi s kom se bratiš in povem ti kdo si“. Da gosp. Monfreda ni družega nego uprav „italianissimo“, koji pridevek ga najbolj peče, kaže uže to, da objavlja svoje dopise v „Mattino“, kateri list je ob vsakej priliki se pokazal najstrastnejšega nasprotnika slovanske stvari in psovalca slov. narodnosti. Zavite besede ga nam gotovo ne prikupijo. Da uprav ta človek, ki ima živo potrebo slovanskega kruha, pridiguje spravo slov. poslancem Istre z laškimi — to ni nikako čudo. Ali kakšne sprave si želi? Najbrže take, da bi se slov. manjšina v poreskem zboru udala na milost in nemilost Lahom ter jim pustila, da laški uradujejo in polasčijo slovanske občine žrtvujoč v to svoj jezik in prepričanje! Vse delovanje in nastojanje slov. rodoljubov bilo bi potem zahman. Preč z enakimi krivimi proroki! Prav čudno se nam zdi, da Dekanci enacega krta, rujočega proti narodnim interesom in delujočega v korist laške stranke, še mej sabo trpé. Ker je uže Lah, išče naj si kruha med Lahi ter ne pluje več v ono skledo, iz katere je.

Iz Pomjana pri Kopru nam pišejo: Sredstvo, s kojim naši nasprotniki pri volitvah zmagujejo, smo spoznali še le letos,

Tiskarna Dolenc v Trstu.